שני לוחות הברית — בית ה' (ב)

והואיל ואתא לידי אגיד טעם לדבר למה אנו מברכין בורא מאורי האש, ולא ברא, שהוא יותר מבורר. והתוספת שם בברכות (ד"ה בברא) כתבו וזה לשונם, לשנא דקרא. ואני אומר יש סוד בדבר. והנה איתא שם כי פליגי בית שמאי ובית הלל במאור ומאורי, ב"ש סברי חדא נהורא איכא בנורא, וב"ה סברי טובא נהורי איכא בנורא. פירש"י (ד"ה הרבה מאורות) שלהבת אדומה לבנה וירקרקת. וקשה וכי לא ראה בית שמאי שהרבה גוונים יש לאש המאירים. עוד ענין גדול בברא ובורא כ"ע לא פליגי, ועכ"ז חזינן נוסח בית שמאי היה ברא מאור האש, ונוסח ב"ה היה בורא מאורי האש, אלא אלו ואלו דברי אלהים חיים:

ידוע האצילות היא כשלהבת קשורה בגחלת, והוא הכל סוד אחדות מיוחד, אף החיור והסומק והירוק שהוא קו החסד וקו הדין וקו הרחמים הכל במקומו אחדות מיוחד, רק בהשתלשלות מצד הפעולות שנפעלות בזה העולם הנמשך מהאצילות אז נפעל למטה חסד ודין ורחמים:

והנה באצילות במקומו שייך ברא מאור האש, כי הכל מאור אחד ומיוחד, וכבר נברא. רצוני לומר, הואיל ובבחינה זו רומז ב"ש ברא מאור האש, ובית הלל רומז על הפעולות המתחדשות ונמשכות מהם שהם רבים ומתחדשים בכל עת, זהו בורא מאורי האש. ומה שבית שמאי מדבר בבחינה זו, וב"ה מבחינה זו, סוד הענין הוא כבר מבואר בזוהר שמאי היה מצד הגבורה. והלל היה מצד החסד, על כן שמאי הוצרך תמיד להכניס ולהעלות מדתו שהיא הגבורה למעלה בשרשה ומקורה שאז תתמתק ולא תחריב העולם. אבל הלל שהיה מצד החסד, אז בהתפשטות החסד עולם יבנה:

ולשלימות הענין ברמזי מאורות האש, אעתיק לשון הזוהר פרשת בראשית (ח"א נ, ב) ופרשת תרומה (ח"ב רכו, ב), תא חזי (דברים ד, כד) כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא, הא אתמר מלה דא מן חברייא דאית אשא אכלא אשא ואכיל ליה ושצי ליה, בגין דאית אשא תקיפא מאשא ואוקמוה. אבל תא חזי מאן דבעא למנדע חכמתא ביחודא קדישא, יסתכל בשלהובא דסלקא מגו גחלתא, או מגו בוצינא דדליק, דהא שלהובא לא סלקא אלא כך אתאחדא במלה עבה. תא חזי בשלהובא דסליק אית נהורין חד חוורא וחד נהורא דאחיד ביה אוכמא או תכלא. ההוא נהורא חוורא איהו לעילא וסלקא באורח מישור, ותחותיה ההוא נהורא תכלא או אוכמא דאיהו כורסייא לההוא חוורא, וההוא חוורא שריא עלוי ואתאחדו דא בדא למהוי חד:

דא נהורא אוכמא גוונא תכלת דאיהו לתתא הוא כורסייא דיקר לההוא חיוורא ועל דא רזא דתכלתא. והאי כורסייא תכלא אוכמא, אתאחיד במלא אוחרא לאתדלקא, דאיהו מתתא, ואיהו אתער עליה לאתאחדא בההוא חיוורא. ודא תכלא אוכמא לזמנין אתהדר סומקא, וההוא נהורא חיורא דעליה לא אשתני לעלמין דהא חיוורא הוא תדיר, אבל כד האי תכלא אשתני לגוונין אילין, לזמנין תכלא או אוכמא, ולזמנין סומקא. והאי אתאחיד לתרין סיטרין הוא, אתאחיד לעילא בההוא נהורא חיוורא, אתאחיד לתתא בההוא דתחותוי, ומתקנא בי' לאנהרא. ודא אכלה תדיר ושצי לההוא מלה דשוויין

ליה דחד בכל מה דאתדבק ביה לתתא ושריה עלוי ההוא נהורא תכלא ושצי ואכיל ליה בגין דאורחא הוא לשצאה ולמהוי אכיל, דהא ביה תליא שצי דכלא מותא דכלא, ובגין כך איהו אכיל כל מה דאתדבק בה לתתא. וההוא נהורא חיוורא דשרי עלוי, לא אכיל ולא שצי לעלמין ולא אשתני נהוריה. ועל דא אמר משה כי י"י אלהיך אש אוכלה הוא, ודאי אכיל ושצי כל מה דשרי תחותוי, על דא אמר אלהיך, ולא אלהינו, בגין דמשה בההוא נהורא חיוורא דלעילא דלא אכיל ולא שצי הוה:

תא חזי לית ליה אתערותא לאתדבקא האי נהורא תכלא לאתאחדא בנהורא חיוורא אלא ישראל דאינון מתדבקין ביה תחותוי. ותא חזי אע"ג דאורחיה דהאי נהורא תכלא אוכמא לשצאה כל מה דאתדביק ביה תחותוי, ישראל מתדבקין ביה תחותוי וקיימי בקיומא. הדא הוא דכתיב (דברים ד, ד) ואתם הדבקים בי"י אלהיכם, ולא אמר אלהינו, בההוא נהורא תכלא אוכמא דאכיל ושצי כל מה דאתדבק ביה תחותוי, ואתון מתדבקין בזה, וכתיב (שם) חיים כלכם היום. ועל נהורא חיוורא שריא לעולם נהורא סתימא דאקיף ליה, ורזא עילאה הכא, וכולא תשכח בשלהובא דסליק וחכמתא דעליונים ביה. אתא ר' פנחס ונשקיה, אמר בריך רחמנא דאיערענא הכא, אזלו עמיה דר' פנחס תלת מילין. אהדרו ר' שמעון וחבריא, אמר ר' שמעון הא דאמרנא רזא דחכמתא איהו בייחודא קדישא, בגין כך ה' בתראה קדישא איהי נהורא תכלא אוכמא דאתאחיד ביה נהורא חיוורא דנהיר, עד כאן:

הנה סוד הייחוד כשלהבת בגווני, וגוון הלובן הוא למעלה ואינו משתנה לעולם ואינו שורף, כן מדת הרחמים היא למעלה ואינה משתנית לעולם ואינה שורפת ולא עושה דין לעולם. והאש הלובן רומז לתפארת ישראל, והאש השחור רמז לכנסת ישראל, וכשישראל מייחדים השם ומתדבקים בשכינה אז הוא יחוד גמור ה' בה' עם שכינת עזו, כמו שלובן ושחרות השלהבת הכל להב אחד. וזהו סוד כשלהבת קשורה בגחלת, כי כשהשלהבת קשורה בגחלת אז אור הלבן ואור השחור נמצאים ומיוחדים בלהב אחד ושלהבת אחת, והבן, שאלולי הפתילה או הגחלת והשלהבת לא היתה נראית, ולא היו אור הלבן ואור השחור מתייחדים, כן לולי ישראל שהם הפתילה לא היתה השכינה מתדבקת עם הקדוש ברוך הוא, ולא היתה מקבלת השפע העליון. הרי מבואר ענין מאורות האש:

גם בנוסח ג' ברכות הנ"ל צריכים למצוא רמז. ומצאתי בהגהת תפלת הדרת קודש וזה לשונו, והקשיתי שיחתם נתן התורה כמו שהתחיל הברכה אשר בחר בנו, ונתן לנו, שהוא עבר:

ונלע"ד שלכך חתם נותן התורה שהוא הווה, כי השפע הנכבד הוא יורד בכל יום תמיד כנרמז בפסוק (תהלים קלג, ג) כטל חרמון שיורד על הררי ציון כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. והוא סוד (ברכות ח, א) ד' אמות של הלכה שהם להקב"ה בעולמו, וחתימת התורה כחתימת ברכת המאורות שמחדש לבקרים בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, שגם חותם יוצר המאורות. ולסוד זה גם חותם בוחר בעמו ישראל באהבה, כי בכל יום הוא בוחר מן היחידים השרידים אשר ה' קורא עכ"ל:

ואני ארחיב הדיבור כיד ה' הטובה עלי, ולבאר אלו הג' ברכות ע"פ העניינים אשר הארכתי למעלה. וכלל הענין אומר, יוצר נותן בוחר על התרבות הקדושה הנובע מהמקור בסיבת ההתנגדות רוח המוסיף כח למעלה: